

Fysieke en psychosociale gevolgen van een totale larynxextirpatie

Annemieke H. Ackerstaff

Per jaar worden in Nederland gemiddeld 250 larynxextirpaties uitgevoerd. Gelaryngectomeerde patiënten hebben een relatief gunstige prognose met een kans op 5 jaar overleving van ca 65%. Een toenemende aandacht voor de revalidatie na larynxextirpatie heeft tot een belangrijke verbetering van de kwaliteit van deze overleving kunnen leiden.

Om de patiënt zowel vóór als ná de operatie optimaal te kunnen voorlichten en begeleiden, is een grondige kennis van alle fysieke en psychosociale gevolgen van een larynxextirpatie noodzakelijk. Sinds 1988 zijn de gevolgen van deze (nog steeds als zeer mutilerend te beschouwen) operatie onderwerp van intensieve studie geweest binnen de afdelingen KNO/Hoofd-Hals Chirurgie en Psychosociaal onderzoek en Epidemiologie van het Nederlands Kanker Instituut/Antoni van Leeuwenhoek ziekenhuis. Aan de verschillende onderzoeken hebben in totaal 167 laryngectomie patiënten deelgenomen, die met behulp van gestructureerde vragenlijsten geïnterviewd werden. De vragen waren gericht op het verzamelen van socio-demografische gegevens en op het verkrijgen van inzicht in het bestaan van pre-operatieve longziekten en in de ernst en omvang van postoperatieve luchtwegproblemen. Verder werden onderwerpen als vermoeidheid, slaapproblemen, spraakherstel, sociale contacten en psychische gevolgen in kaart gebracht. Bij de onderzoeken, die erop gericht waren om het effect van het gebruik van een stomafilter met warmte- en vochtwisselende eigenschappen (heat and moisture exchanger, HME) te testen, werden een aantal vragen toegevoegd over de praktische aspecten van een HME. Tevens werden er standaard long-

functiemetingen, voor en na de HME testperiode, verricht.

De resultaten, zoals die in het proefschrift beschreven worden, geven aan dat de gevolgen van een larynxextirpatie aanzienlijk zijn. Het verbreken van de verbinding tussen de bovenste en de onderste luchtweg leidt niet alleen tot het verlies van de normale stem, maar ook tot uitgebreide klachten van de luchtwegen, vermoeidheid en slaapproblemen, hyposmie en dysgeusie, slikklachten, verminderde sociale contacten en een verslechtering van de psychische gesteldheid. Het onderzoek laat verder duidelijk zien dat deze luchtwegproblemen positief beïnvloed kunnen worden door het regelmatig gebruik van een stomafilter met warmte- en vochtwisselende eigenschappen (HME). Beide in dit onderzoek geteste HME's hadden een gunstig effect op de fysieke en psychosociale problemen na larynxextirpatie. De vermindering van de longklachten leidde tot een afname van vermoeidheid, slaapproblemen en gevoelens van angst en depressie. Bovendien werd er een verbetering van de stemkwaliteit en de longfunctie geconstateerd. De resultaten ondersteunen gedeeltelijk ook de potentiële preventieve werking van een HME in het voorkómen en/of reduceren van de luchtwegproblemen gedurende de eerste 6 maanden na een larynxextirpatie.

Samenvattend kan gesteld worden, dat de revalidatie na een totale larynxextirpatie een complexe aangelegenheid is, waarbij de aandacht niet alleen op het herstel van de voor de hand liggende communicatieproblemen van de patiënt gericht moet zijn, maar waarbij ook nadrukkelijk aandacht moet worden besteed aan de behandeling en het mogelijk voorkomen van de luchtwegproblemen. Een multidisciplinaire benadering is daarom onontbeerlijk. Uiteindelijk zal deze zeker leiden tot een beter welbevinden en een betere kwaliteit van leven van de patiënt.

Het Nederlands Kanker Instituut Antoni van Leeuwenhoek Ziekenhuis
Plesmanlaan 121, 1066 CX Amsterdam
Dr. A.H. Ackerstaff, klinisch psycholoog

Samenvatting van het proefschrift:
"Physical and psychosocial consequences of total laryngectomy".
Annemieke A. Ackerstaff
Verdedigd op 18 januari 1995 te Amsterdam (UvA)
Promotor: Prof.Dr. J.A. van Dongen
Co-promotores: Dr. F.J.M. Hilgers en Dr. N.K. Aaronson